

„CONSIDER CĂ NU TRĂIESC DEGEABA DACĂ SCRIU”

Ceea ce realizat în primul rând Alexandru Deșliu, prin acele trei cărți de convorbiri pe care ni le-a lăsat, este mai mult ca sigur exact ceea ce a vrut el însuși să ne lase. Adică nu niște interviuri de mai lungi dimensiuni, comod așezate între copertile unor cărți, ci chiar așa cum stă scris încă de pe pagina de gardă: con-vor-biri. Ca să devină cu adevărat o carte, suita de interviuri trebuie realmente să se preschimbe într-un dialog, iar dialogul într-o convorbire; cu alte cuvinte să fie susținut, în egală măsură, de ambele părți. Era cea dintâi reușită pe care o comentam, pe larg, atunci când am scris despre cele două cărți de convorbiri desfășurate de Alexandru Deșliu cu Irina Mavrodin și Irina Petraș. Același lucru trebuie să-l precizez acum, de la bun început, o primă constatare după lectura recentei *Cărți a zădărniceii*, pe care ne-a mai lăsat-o același Alexandru Deșliu, la aceeași editură „Pallas”, evident însă cu un alt interlocutor: Liviu Ioan Stoiciu. De la bun început, așadar, avem o dovadă de consecvență, plus încă una, de respect, a publicistului față de sine însuși, ca și față de scriitorul cu care stă de vorbă. Se dobândește astfel o primă condiție pentru a face posibile toate celelalte reușite, presărate de-a lungul întregii cărți.

Firește, această recentă **Carte a zădărniceii** este de o cu totul altă structură decât a celorlalte două, lucru la urma urmelor obligatoriu, de vreme ce și personajul principal este de cu totul altă natură. Față de seninătatea olimpică cucerită cu greu de Irina Mavrodin, față de resemnarea cu care Irina Petraș încă mai speră la **miezul lucrurilor**. Liviu Ioan Stoiciu este un permanent răzvărit, un inadapdat; un etern cântitor la adresa lumii întregi și a lui însuși. De aici rezultă, tot așa, obligatoriu, că și întrebările trebuie să fie cu totul altele. La fel de stăruitoare, de discret-indiscrete, dar aranjate cu o dibăcie regizorală care să-ți permită, prin orice mijloace, să-ți atingi scopul urmărit. Or, în asemenea situații, scopul suprem este cel al sincerității totale. Prin urmare, nu jovialitatea formală, doar aparent intimă, a interviului, ci chiar intimitatea deplină a unei veritabile convorbiri. Dacă pentru dialogurile purtate cu cele două scriitoare Deșliu găsisse cheile cu care să le desferece sufletul, și cu Liviu Ioan Stoiciu rezultatul trebuia să fie exact același. Și, dacă el însuși, ultimul interlocutor, între altele, regretă că „pe zi ce trece mă resemnez cu situația în care mă aflu, (de muritor care trăiește de azi pe mâine, așteptând să-i treacă «de la sine» timpul)” sau recunoaște cu umilință „mă

mărturisesc în jurnal, în fața mea, ca în fața preotului – efectul e același” – putem accepta că în aproape toate cazurile parola miraculoasă rămâne spovedania. Fie că se numește **zădărnice**, fie că aspiră mereu spre un **miez al lucrurilor**, invitația la dialog ar trebui neîntrerupt îmboldită de pe platforma sincerității depline. Și cine să-ți dea mereu **primul impuls**, dacă nu cel ce pronunță, modest dar îndărătnic, întrebările cuvenite?

Ce-i drept, în cazul lui Liviu Ioan Stoiciu, cel puțin încercările se anunță ceva mai complicate, din pricina caracterului refractar al scriitorului. De mai multe ori, Stoiciu recunoaște, cu sinceritate, firește, și el, însă fără prea multă bunăvoință: „Trăiesc izolat, singuratic, vorbesc așa cu «celălalt» din mine însumi –un «celălalt», altfel, inaccesibil”; ori: „Destinul nu-mi mai e punct de sprijin, ci un factor instabil, de dezechilibru, mă ține în șah și nu-mi poartă noroc”; ori: „Vedeți, sunt plin de răni...Și mă omoară singurătatea și izolarea. Natural, mă condamn singur că sunt așa cum sunt și că-mi merit soarta”. Mărturisiri din astea, brutale, fără menajamente, sunt multe în această carte a zădărniceii – și cum să-l provoci mereu la dialog pe un interlocutor căruia totul i se pare... zadarnic? Așa cum el însuși se recomandă, Stoiciu face pesemne parte dintre scriitorii care se văd urmăriți de persecuție și când ajung pe culmile celebrității.

Și, totuși, Deșliu nu renunță. Cum o să renunți, la urma urmei, la un principiu pe care ți-l etalezi la loc de cinste, și pe frontispiciul unor alte cărți de același gen?

Așa că, deliberat ori nu, publicistul perseverează din întrebare în întrebare, cu speranța că, din răspuns în răspuns, o să ajungă până la urmă unde vrea el. Și chiar ajunge, nu știu dacă exact acolo unde voia, fiindcă nu ne mai poate confirma, dar undeva tot ajunge. Surprinzător, omul care, la un moment dat, era convins că toată lumea e a lui, se hotărăște, la numai 23 de ani, să se sinucidă. “Simțeam, în profunzime, că am deja legătură cu lumea cealaltă” – se spovedește el, înaintea hârtiei, mai curios decât înaintea preotului. Mai mult decât atât ! La cei 23 de ani, pe care-i avea în 1973, a numărat exact șapte tentative de sinucidere („Mi-a amintit jurnalul meu de ele, eu mai țineam minte doar două”- se confesează, tot așa, scriitorul, „în fața mea ca în fața preotului”). La care, de bună seamă, reacția cea mai spontană n-ar fi fost decât una și bună: cum așa, și din șapte să nu se izbândească niciuna? Cel puțin eu știu bine că m-am întrebat asta și chiar am pus un semn de întrebare pe marginea paginii

respective. S-o fi întrebat și Alexandru Deșliu sau nu, nu știu, ceea ce știu sigur este că n-a reacționat în niciun fel la o asemenea confesiune șocantă, scandaloasă. Poate pentru că el avea multe alte întrebări, mai importante, de pus.

Întrebări pe care le și pune, de altfel, una câte una, și care, din una în alta, conturează pe mai multe planuri un portret, atât al omului Stoiciu, cât și al scriitorului. Și cum amândoi apar în aceeași lumină contradictorie, mai bine zis într-un continuu joc de lumini și umbre, rezultă că performanța partenerului de dialog este cu atât mai lăudabilă. „Regret nespun că mai sunt în viață la 58 de ani – susține la un moment dat omul – ținând cont că de aici înainte nu poate să urmeze decât deprecierea pe toate planurile. „Și nu vede nicio nepotrivire cu cele spuse, tot de el, înainte cu câteva pagini: „De când mă știu, tânjesc. Tânjesc după toate cele neavute (și pe care nici n-o să le am în veci). „Tot așa, descoperă cu o profundă uluială, târziu, „că fiul meu, la 32 de ani, îmi reproșează că n-am fost în stare să-i cumpăr o casă și o mașină, susținând că toți părinții au făcut asta, numai eu nu!” Dar, în același timp, uită că, imediat după revoluție, când a fondat, împreună cu niște prieteni, *Caietele de la Durău*, revista apărea pe banii tuturor, „doar eu și Doina Popa eram tolerați, trăind de azi pe mâine”. Și că, tot imediat după revoluție, a refuzat cu mândrie, cu-ve-he-men-ță, certificatul de revoluționar la care ar fi avut tot dreptul. Or, în aceste și alte momente se află de fapt înseși cauzele uluiei de mai târziu. Dacă respingi favorurile care ți se acordă, și o mai faci și cu vanitatea condiției tale de creator independent, nu prea mai ai motive, mai târziu, „la prima bătrânețe”, să tânjești după toate cele. Dar, asta-i, se pare, tocmai condiția de existență atât a omului, cât și a scriitorului Stoiciu: pe de o parte respinge, cu trufie, toate câștigurile și binefacerile care i-ar face viața mai comodă, pe de alta îi pare rău că nu le-a acceptat. Încearcă să mă convingă, în repetate rânduri, că pe el nu-l interesează „cariera literară”, că nu aleargă după poziții – și funcții – și sinecure, dar în același timp îmi înșiră o lungă listă de scriitori care s-au căpătuit cu poziții – și funcții – și sinecure, în țară și peste hotare, listă unde, firește, doar un singur nume lipsește: Liviu Ioan Stoiciu. Lucru de care nu știu cine altcineva poate fi de vină și pe care, de altfel, îl recunoaște și scriitorul, cu... stoicism: „Adevărul e că eu habar nu am să mă bucur de viață. „Și atunci?”

Paradoxal ori nu, din această neobosită pendulare între atracție și respingere, între dorință și refuzul ei dârz, iese la iveală o teorie cu totul imprevizibilă. La întrebările repetate ale lui Alexandru Deșliu – „ce ne va salva de ipocrizie?” „cât timp ne vom lăsa devorați de ea?” – Liviu Ioan Stoiciu susține, pur și simplu: „Toți profitorii comunismului și postcomunismului au fost și sunt niște ipocriți”; „Viața publică în general e plină de ipocrizie, nu poți să mai ai încredere în nimic și în nimeni. „ Mai mult încă: „Până și cei ce l-au slujit pe Isus au fost ipocriți”, ceea ce ar însemna că „natura umană are în ipocrizie o

supapă” și că, deci, „poți să crezi că ipocrizia stă la baza facerii lumii. „Or, în cazul ăsta, concluzia vine aproape de la sine: de ce să ne mai luptăm pentru sinceritate – și solidaritate – și dreptate și pentru toate celelalte virtuți omenesti, când avem ipocrizia mereu la îndemână, mai profitabilă decât toate la un loc. Iar paradoxul ar fi acela că o carte care ar fi vrut să pledeze pentru sinceritate și adevăr ajunge, din contră, să propovăduiască minciuna. Nu mi se spune, firește, nici de data asta, dacă există și vreo excepție de la regulă.

Și totuși. L-aș nedreptăți pe scriitor încă o dată, și eu, dacă n-aș recunoaște că am întâlnit în această carte de aproape 500 de pagini și destule file la care nu se poate să nu te oprești mai pe îndelete. Cele în care povestește regăsirile sale cu Mircea Ciobanu, după moartea acestuia, sunt absolut emoționante. Cele în care descrie climatul literar actual și politichia din interiorul Uniunii Scriitorilor, dincolo de sublinierile lor deseori pătimase, dezvăluie și o bună doză de adevăr. Iar atunci când se află la masa de scris, întotdeauna, Liviu Ioan Stoiciu respectă cu sfințenie un singur principiu să nu mintă. Cel puțin aici lucrurile sunt clare și de-a dreptul imperative: „La masa de scris îmi impun o sinceritate totală – am senzația că mă eliberez astfel de păcate și că felul acesta de sinceritate dusă la extrem îmi salvează sufletul. „Îl putem crede pe cuvânt, de data asta, pe Liviu Ioan Stoiciu, mai cu seamă că acest cuvânt este cel din cărțile sale. Scrisul este, pentru Stoiciu, și un „blestem”, din cauza căruia „mi-am ratat viața”, dar și binecuvântarea care l-a ținut în viață. Și chiar dacă se plânge, potrivit obiceiului, „am ajuns la prima bătrânețe fără să am un loc în care să mă regăsesc, n-am un „acasă” al meu”, chiar atunci când își așază masa de scris într-un ungher izbânda devine „o sărbătoare personală”. E lesne de recunoscut aici o profesiune de credință căreia poetul adevărat i se supune fără șovăire, căci orice abatere de la ea ar însemna să se mintă pe sine.

„Conștiința actului de creație s-a transformat într-o conștiință a zădărniceii” – mai spune undeva Stoiciu și pesemne de aici s-a născut apoi titlul cărții. Din nou discutabil, aș zice eu, pentru că dacă ar fi cu adevărat așa scriitorul ar fi murit demult. Ar fi dispărut fără să se sinucidă, ar fi devenit „un om normal”, așa cum iarăși crede că tânjește („îi invidiez pe acești «oameni normali» care se bucură de viață”). S-ar fi cufundat, abia atunci, irevocabil, în ipocrizia pe care acum o elogiază în zeflema. Dar atunci n-ar mai fi putut afirma niciodată: „Consider că nu trăiesc degeaba dacă scriu. „N-ar mai fi scris nici lunga spovedanie pe care i-o smulge acum Alexandru Deșliu, cu cleștele câteodată. Poate că tocmai ăsta este meritul principal al unor asemenea cărți, scrise din întrebare în răspuns și din răspuns în întrebare. Așa cum există și cartea de față, și celelalte două, tot ale lui. Dacă nu s-ar gândi cineva să le scrie, să le născă, cu siguranță că nici n-ar apărea vreodată.

Cu atât mai mare devine câștigul că le avem așa cum sunt.